

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli d. 9 April 1868, kl. 7 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner till Riksdagen om ändringar i 6 och 7 §§ i Regeringsformen, dels ock enskild motion om ändring i förstnämnda §.

Till Konstitutions-Utskottet hafva Riksdagens Kamrar öfverlemnad Kongl. Maj:ts den 10 sistlidne Januari gifna nådiga Propositioner till Riksdagen, (N:o 6) om ändring i 6 § Regeringsformen för inrättande af ett nytt Statsdepartement, samt (N:o 7) om tillägg till 7 § Regeringsformen, angående rättighet för Konungen att uppdraga afgörandet af vissa ärenden åt Departements-chef; varande de Kongl. Propositionerna åtföljda af Utdrag af Protokollet öfver Justitie-departementsärenden, hållet i Stats-Rådet nämnda dag.

De ifrågavarande grundlagsparagraferna skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag erhålla följande lydelse:

Regeringsformen.

§ 6.

Af Stats-Rådets ledamöter skola åtta vara chefer, hvar för sitt departement, nemligen:

Justitie-statsministern, för Justitie-departementet;

Statsministern för Utrikes-ärendena, för Utrikes-departementet;

En chef och föredragande Statsråd för Landtförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för arméen;

En för Sjöförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan;

En för Civil-departementet;

Bih. till Riksd. Prot. 1868. 3 Saml. 3 Häft.

En för Finans-departementet;

En för Ecklesiastik-departementet; *samt*

En för Departementet för näringar och allmänna arbeten.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmas af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

§ 7.

Alla regeringsärenden, med undantag af *dem*, som i 11 och 15 §§ omför-
mål, skola inför Konungen i Stats-Rådet föredragas och der afgöras.

*Af sådana till Konungen inkommande ärenden, som icke äro i grundlag sär-
skildt nämnda bland dem, hvilka Konungen eger afgöra, och som för öfrigt hvarken
afse klagan öfver någon embetsmyndighets åtgärd eller eljest äro af den vikt, att
Konungen vill om dem sjelf besluta, vare Konungen obetaget att låta de mål, Han
föreskrifver, afgöras af vederbörande Departements-chef, hvilken åligger att öfver
sälunda afgjorda mål till Konungen i Stats-Rådet afgifva berättelse.*

I sammanhang med dessa nådiga Propositioner har Utskottet förehaft till
behandling en af Friherre von Schulzenheim inom Andra Kammaren väckt motion
(N:o 161), om ändring i 6 § Regeringsformen, enligt hvilken detta lagrum skulle
erhålla följande lydelse:

»Af Stats-Rådets ledamöter, *hvaraf en af Konungen förordnas till ordförande i
Stats-Rådet*, skola *åtta* vara chefer, hvar för sitt Departement, nemligen:

En för Justitie-departementet;

En för Utrikes-departementet;

En Chef och föredragande Statsråd för Landtförsvars-departementet, hvilken
tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för arméen;

En för Sjöförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i
kommandomål för flottan;

En för Civil-departementet;

En för Departementet för jordbruket och kommunikationerna;

En för Finans-departementet;

En för Ecklesiastik-departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmas
af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga. Af de två
Statsråden utan departement bör *en* hafva förvaltad civil beställning».

Den förändrade form, som vid 1840 års riksdag gafs åt Stats-Rådets samman-
sättning och verksamhet, visade sig snart vara af natur att taga ett mera ansträn-
gande och ansvarsfullt arbete i anspråk af de nya Departementscheferne, än man

kräft af de embetsmän, hvilka det före Departementalstyrelsens införande tillkom att bereda och inför Konungen föredraga regeringsärendena, nemligen Statssekreterarne. Ty medan dessa sednare i Stats-Rådet föredrogo de dem anförtrodda ärenden hvar för sig, utan skyldighet eller ens rättighet att öfvervara hvarandras föredragning, gjordes det 1840 till regel, att Departementscheferne skulle närvara vid alla ärendens behandling i Stats-Rådet med förpligtelse att sina meningar yttra och under ansvarighet för rådslagen icke blott med afseende på de ärenden, som tillhörde hvars och ens eget Departement, utan ock sådana, som lydde under de öfriga. Denna skyldighet och detta ansvar gjorde det för föredraganden nödigt, att vid sidan af den beredning han måste egna de mål, hvilka tillhörde hans förvaltningsgren, inhemta kännedom om de ärenden, som af andra Departementschefer föredrogos. Man kan ock ganska snart efter förändringens genomförande skönja spår till fruktan, att en sådan börda skulle blifva Departementscheferne för tung, och till försök att avägabringa en väl behöflig lindring uti densamma. En sådan hade visserligen lättast stått att vinna genom den ändamålsenligare fördelning af arbetet å byråer inom de nybildade Departementen, hvilken synes vara en nödvändig konsekvens af Departementalstyrelsens tillämpning, men då man icke ännu vunnit någon klar insigt om nödvändigheten att uttaga steget i denna rigtning, återstodo endast tvänne utvägar, hvilka syntes leda till det åsyftade målet, den ena att förstärka Regeringens arbetskrafter, den andra att afskilja en del ärenden från Regeringens omedelbara handläggning och förlägga deras behandling till andra myndigheter. Den sistnämnda vägen blef den första, som tilldrog sig uppmärksamhet, i det nemligen Kongl. Maj:t uti Proposition till Rikens Ständer den 30 Oktober 1844, angående tillökning i antalet af Högsta Domstolens ledamöter, antydde, hurusom genom en sådan åtgärd jemväl den fördel kunde beredas, att någon del af de besvärsmål, hvilka af Konungen i Stats-Rådet afgjordes, kunde, om Konungen så för godt funne, öfverlemnas till Högsta Domstolen. Då emellertid förslaget om en dylik förstärkning af Högsta Domstolen icke vann Riksdagens bifall, och tanken på besvärsmålens hänvisande dit i följd deraf måste uppgifvas, framlade en ledamot af Ridderskapet och Adeln under 1853—1854 års riksdag förslag om bildande af ett nytt embetsverk, som under namn af Regeringsrätt skulle handlägga och afgöra besvärsmålen. Sedan detta förslag, efter att hafva blifvit i grundlagsenlig ordning hvilande till påföljande riksdag, på grund af tre Stånds afslag förfallit, tog Kongl. Maj:t första steget till frågans lösning i den andra af ofvan antydda rigtningar, i det Kongl. Maj:t uti Proposition till Rikens Ständer den 6 Oktober 1857 föreslog dels inrättande af ett nytt Statsdepartement för allmänna arbeten och kommunikationsanstalter, som skulle emottaga en del ärenden från de tyngst belastade Departementen, dels ock tillökning af de konsultativa Statsrådets antal till fyra, i ändamål att dymedelst bilda en tillräckligt talrik och mångsidig afdelning af Stats-Rådet, som skulle kunna uppå föredragning af vederbörande Departementschef och utan öfrige Departementschefers

närvaro så bereda besvärsmålen, att de sedermera endast behöfde inför Kongl. Maj:t i Stats-Rådet i korthet anmälas; hvarjemte med den föreslagna förstärkningen af Stats-Rådet afsågs, att man vid afgörande af andra ärenden af mindre vikt alltid skulle hafva att i konseljen tillgå det antal ledamöter, 8 § i Regeringsformen föreskrifver, utan att Departementscheferne dervid behöfde öfvervara hvarandras föredragning. Äfven denna framställning blef i begge dess delar af följande Riksdag afslagen.

Emellertid har sedan denna tid en växande folkmängd, en hastig utveckling i alla riktningar på den andliga såväl som på den materiela kulturens fält och i allmänhet en lifvigare verksamhet inom förvaltningens särskilda grenar i hög grad ökat antalet af de mål, som komma under Regeringens pröfning. Af diarierna, som föras vid de tre Departement, hvilka tillökningen i främsta rummet drabbat, har Utskottet inhemtat, att de inkomna målens antal utgjorde

	år 1841.	år 1867.
i Civil-departementet	981	1,387
» Finans-departementet	1,216	1,573
» Ecklesiastik-departementet	750	1,892,

eller om man, för att utröna, huru antalet småningom stigit, tager medeltalet under följande perioder:

	år 1841—50.	år 1851—60.	år 1860—67.
i Civil-departementet	1,100.	1,401.	1,399.
» Finans-departementet	1,155.	1,321.	1,452.
» Ecklesiastik-departementet	987.	1,244.	1,638.

Vid denna tabell är dock att märka, att den minskning den utvisar i de till Civil-departementet under sista perioden inkomna målens antal endast är skenbar. Den höga siffra detta Departement under perioden 1851—60 framter beror nemligen dels derpå, att under en del af dessa år, omedelbart efter den nya bränvinslagstiftningens genomförande, alla inkommande berättelser angående bränvinstillverkningen under de särskilda bränningsterminerna upptogos i Departementets diarium, hvaremot de numera ingå direkt till Bränvinskontrolleringsbyrån, dels derpå att en mängd under samma år ingående rapporter om kolerafarsotens utbrytande eller upphörande inom olika delar af riket, höjde diariinumern för dessa år, hvilket i sin ordning ganska betydligt inverkade på medelsiffran. Antalet af mål har sålunda i sjelfva verket efter hand tilltagit i Civil-departementet, liksom i de begge öfriga.

De nu anförda siffertalen, hvilkas icke obetydliga förhöjning under närmast kommande tider man torde kunna emotse af skäl, som i det Kongl. Maj:ts Propositioner åtföljande Statsrådsprotokollet angifvas, synas Utskottet utan vidare utläggning tillräckligt tydligt ådagalägga den tvingande nödvändigheten att snart vidtaga tjenliga mått och steg, på det att icke Departementscheferne, nedtyngde af den mängd detaljfrågor, som i ständigt växande grad tager deras tid och krafter i an-

språk, skola sättas ur stånd att eigna de större, samhällsviktiga frågorna den omsorg och den tankekraft som vederbör.

Då Kongl. Maj:t ansett sig böra i denna syftning göra en framställning till Riksdagen, har Kongl. Maj:t, efter erinran af Justitie-statsministern derom, att förslaget om inrättande af ett nytt Statsdepartement vid 1859—60 årens riksdag af tre Stånd bifölls, och att det mötte motstånd hos det fjerde hufvudsakligen, såsom det af diskussionen ville synas, af de skäl att frågan sammanbundits med en jemväl föreslagen förökning af Statsrådets antal, och att det ifrågasatta Departementet icke omfattade jordbruket, ånyo upptagit förslaget om inrättande af ett nytt Departement, hvars verksamhet skulle omfatta näringar och allmänna arbeten. Deremot har den enskilde motionären till det nya Statsdepartement, som äfven han för sin del förordar, med afseende å jordbrukets stora betydelse såsom landets hufvudnäring, och den mindre tillfredsställande ståndpunkt, hvarpå detsamma för det närvarande befunne sig, velat hänvisa endast denna näring och kommunikationsväsendet.

Utan att förbise betydelsen af de intressen, hvilka man sålunda velat anförtro åt det nya Departementets vård, har dock Utskottet trott sig böra behandla den föreliggande frågan mindre ur synpunkten af en eller annan närings behof af en särskild omvårdnad, än med hufvudsakligt afseende fästadt å den inverkan på statsärendenas gång i det hela, ett nytt Departements inrättande skulle utöfva.

Vid den pröfning Utskottet sålunda egnat de framställda förslagen, har Utskottet erfarit de svårigheter, som nödvändigt måste inställa sig, när man söker bilda sig ett omdöme om lämpligheten af en förändring uti en afsöndrad del af förvaltningen, utan att ega tillfälle att taga förhållandena i deras helhet och sammanhang på en gång i betraktande, och sålunda i saknad af den ledning, som för en mångsidig och uttömmande behandling af frågan är nödvändig. Det kan vara möjligt, att vid den ombildning af förvaltningen i det hela, som är i fråga, och för hvars beredande Riksdagen nedsatt ett Särskildt Utskott, ett nytt Statsdepartement för ärendenas ändamålsenligare behandling finnes af nöden; men lika möjligt är det ock, att det komme att anses utgöra en mindre välberäknad beståndsdel i det system, man vill åstadkomma. Att under sådana förhållanden uttala ett bestämt omdöme till fördel för den ifrågasatta partiela förändringen, har förekommit Utskottet så mycket mera betänkligt, som ett bifall till Kongl. Maj:ts Proposition skulle införa det nya Departementet i sjelfva grundlagen och dermed förläna detsamma en viss karakter af orubblighet, som kunde lägga icke ringa hinder i vägen för ett ändamålsenligare ordnande af förvaltningen i dess helhet.

Utskottet hyser äfven stor tvekan derom, huruvida lämpligaste sättet att vinna det med Kongl. Maj:ts Proposition åsyftade ändamål vore att öka Departementens antal. Utländska förhållanden, hvilka, om också ej af afgörande vikt vid bedömande af våra, dock icke böra fränkännas all betydelse, gifva vid handen, att man öfverallt sökt hålla detta antal vid den lägsta möjliga siffra, och att endast i

länder med högst betydligt större folkmängd och utveckling än vårt Departementens antal öfverstiger det nu hos oss befintliga. Så har — för att välja exemplen från de länder, hvilkas förvaltning erbjuder de flesta jemförelsepunkter med vår — Norge sju departement, Danmark, Holland, Bayern och Portugal likaledes sju; Belgien och Würtemberg sex, Frankrike åtta, förutom den s. k. Statsministären och ministären för Kejsarens hus, Italien nio och Preussen tio, af hvilka dock tvänne, nemligen krigs- och marindepartementen stå under en gemensam departementschef.

Det torde äfven med skäl kunna antagas, att den föreslagna åtgärden endast skulle medföra ett botemedel för tillfället och snart komma att följas i spåren af andra i samma syftning. Om ärendena någorlunda jemnt fördelades mellan det nya Departementet och de tre, hvilka nu erkännas vara af göromål mest öfverhopade, skulle dessa sednare för tillfället kunna befrias från en fjerdedel af de till hvart och ett af dem inkommande mål. Men denna fjerdedel har, enligt hvad de ofvananförda siffrorna visa, tillkommit under de sista 25 åren. Såvida icke lagstiftningen lägger hinder i vägen för ytterligare tillökning, är all anledning att befara, att denna under den närmaste framtiden komme att antaga samma proportioner som hittills. Om ett fjerdedels sekel skola vi således kunna finna oss i behof af ännu ett departement o. s. v. Utskottet har sålunda trott sig ega grundade skäl att befara, att den väg man velat inslå icke är den rätta.

En annan väg anvisas af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition N:o 7 om tillägg till Regeringsformens 7 § angående rättighet för Konungen att uppdraga afgörandet af vissa ärenden åt Departementschef. Den lättnad, som härigenom för Departementscheferne skulle uppstå, bestode deri, att en del mindre viktiga mål, som nu i hela Stats-Rådets närvaro föredragas, och af hvilka öfrige Departementschefer nödgas inhemta kännedom i följd af den gemensamma ansvarighet, som för deras afgörande affordras samtliga närvarande Statsrådsledamöter, nu skulle skiljas från föredragningen i Konseljen för att af vederbörande Departementschef ensam och på eget ansvar afgöras.

Konstitutions-Utskottet vid 1834—1835 årens riksdag förklarade i sitt Betänkande öfver det förslag till förändrad organisation af Stats-Rådet, som vid följande riksdag antogs, sig anse nödvändigt, att å ena sidan Departementscheferne sattes i tillfälle att kunna när som helst göra Konungen redo för administrationens gång och resultater, samt att å andra sidan dem bereddes myndighet att inom det dem anförtrodda Departement främja verkställigheten af Konungens beslut och vaka öfver allmänna författningars efterlefnad. I enlighet med dessa grundsatser blef ock i 38 § Regeringsformen det tillägg infördt, att alla föreskrifter och eriurings om verkställighet af utfärdade beslut måtte af Departementschefer omedelbarligen kunna till vederbörande expedieras; och i öfverensstämmelse dermed stå ock Kongl. Cirkulärbrefven den 18 Maj 1849 och 11 Januari 1859, samt Kongl. Brevet den 1 April 1845, genom hvilka Kongl. Maj:t dels bemyndigat Departementscheferne att öfvervara sessionerna i de under deras Departement lydande förvaltningsverk, dels

uppdragit åt vederbörande Krigsdepartementschef att närmast under Konungen föra befäl öfver arméen och flottan, med rättighet att angående vissa ärenden fatta beslut. Sammanställer man dessa stadganden och dertill tager i betraktande den grad af myndighet, man måste fästa vid sjelfva begreppet af chef för en förvaltningsgren, synes Utskottet deraf framgå att, om ock enligt våra grundlagars anda föredraganden hufvudsakligen är rådgifvare och icke eger i Konungens ställe afgöra något ärende, han dock såsom chef för sitt Departement eger gifva de föreskrifter, hvilka kunna vara af nöden för förvaltningens gång inom den gren deraf, som blifvit honom anförtrodd, hvartill ock torde höra rättigheten att, sedan ett beslut i en ren förvaltningsfråga, som icke berör enskild persons eller korporations rätt, blifvit till sina väsendtliga bestämmelser i Stats-Rådet fattadt, meddela sådana föreskrifter till vederbörande embetsverk, som för beslutets genomförande kunna finnas nödiga, utan att behöfva i Stats-Rådet föredraga hvarje detaljärende, hvars sammanhang med ett redan fattadt beslut är klart och tydligt. Genom begagnande af denna rätt, så långt Regeringsformen kan anses medgifva, torde man i en mängd fall kunna undvika att besvära Konungen med obetydliga ärendens afgörande och befria Statsråden från deras gemensamma handläggning under gemensam ansvarighet, utan att behöfva vidtaga den föreslagna förändringen i Regeringsformens 7 §.

Utskottet har nemligen tvekat att tillstyrka bifall till denna förändring redan af det skäl, att det i den nya §, sådan dess lydelse blifvit i Kongl. Maj:ts Proposition föreslagen, förekommande uttrycket »till Konungen inkommande ärenden» synes kunna gifva upphof åt olika tolkningar. Man stadnar i ovisshet, om meningen varit att låta Departementscheferne afgöra vissa ärenden, som fortfarande skulle ingå till Kongl. Maj:t, och att Departementscheferne sålunda skulle med Konungen dela beslutanderätten i verkliga regeringsärenden, eller om vissa mål af mindre betydelse skulle förlora sin egenskap af regeringsärenden och göras till Departementsärenden. Och om den sednare tolkningen, såsom man torde kunna förmoda, vore den rätta, vill det af Kongl. Maj:ts förslag ej rätt klart framgå, huruvida klagan hos Kongl. Maj:t öfver Departementschefens beslut stode öppen, eller om Departementschefen i dylika ärenden skulle utgöra den högsta instansen. Utskottet har icke heller förbiset de olägenheter, som kunde följa deraf, att Konungen skulle kunna skiftesvis gifva och återtaga ett sådant bemyndigande för Departementscheferne, som förslaget omförmäler, samt att detsamma i följd af bristande bestämmelser om de grunder, hvarefter det skulle lemnas, möjligen kunde blifva för den ene Departementschefen vidsträcktare än för den andre. Och i allmänhet har Utskottet ansett sig kunna befara, att det ifrågasatta bemyndigandet för Departementscheferne, äfven inom de gränser den föreslagna § utstakar, kunde utsträckas till ett omfång, som svårigen vore förenligt med Konungens och Stats-Rådets ställning till hvarandra, sådan den af nu gällande grundlagar bestämmes. Grundsatsen om Konungen såsom allena beslutande och Statsråden såsom rådgifvare hafva våra grundlagar, med de af Ut-

skottet förut vidrörda för förvaltningens jemna gång nödiga modifikationer, med stor omsorg sökt uppehålla; hvarföre, om den Kongl. Propositionen bifölles, jemväl en lucka komme att uppstå i grundlagens och den för Stats-Rådets ledamöter gällande Ansvarighetslags bestämmelser i fråga om den ministeriela ansvarigheten. Kongl. Maj:ts förslag synes derföre Utskottet kräva icke blott en omarbetning af Regeringsformens 7:de § utan jemväl af andra delar af vår konstitutionela rätt, och i allmänhet innebära en ganska väsendtlig förändring i vårt statsskick, hvilken Utskottet för sin del icke vågat tillstyrka.

Då af hvad Utskottet nu andragit lærer framgå, att Utskottet, som lifligt bebjertat nödvändigheten deraf att snart vidtaga sådana mått och steg, genom hvilka Departementscheferne vunne någon lättnad från det detaljarbete, hvarmed de under nuvarande förhållanden betungas, likväl icke funnit sig kunna biträda något af de förslag, hvilka i denna syftning blifvit framställda, torde det tillåtas Utskottet, att, om ock i största korthet, antyda de medel, hvarigenom Utskottet föreställt sig, att det af alla önskade målet borde kunna vinnas. Såsom ett sådant erbjuder sig lättast en åtgärd, hvilken det ligger i Kongl. Maj:ts skön att när som helst vidtaga, nemligen en öfverflyttning af ärenden från de mest öfverhopade Departementen till andra, hvilka synas utan olägenhet kunna uthärda en tillökning i arbete. Utskottet hade sålunda föreställt sig, att Justitie-departementet skulle kunna emottaga sådana politiärenden, som nu handläggas af Civil-departementet, samt att, i likhet med hvad inom flera stater eger rum, Utrikes-departementet skulle kunna öfvertaga utrikes handeln, Sjöförsvars-departementet ärenden rörande sjöfart-, hamn- och kanalväsende, o. s. v. Utskottet har vidare trott, att om en sådan fördelning skulle möta hinder eller icke leda till nog verksamt resultat, sjöförsvaret, som genom den ombildning det under sednare åren undergått, alltmer inskränkts till personal och materiel, och närmat sig till att utgöra en förstärkning af landförsvaret, borde kunna med detta sednare förenas under en gemensam chef, såsom förhållandet är i Österrike och Preussen. Tillfälle skulle härigenom uppkomma att kunna fördela den civila, ecklesiastiska och finansiela förvaltningen på fyra Departement, utan att behöfva öka Departementets nuvarande antal.

Dock erkänner Utskottet att, med ärendenas ständigt växande antal, härigenom endast ett tillfälligt botemedel vore vunnet, och att man derjemte måste taga sin tillflykt till andra af mera kraftigt verkande natur. Utskottet anser, att man i sådant afseende i främsta rummet borde rigta sin uppmärksamhet på en förändring af arbetssättet inom Departementen. Det torde icke kunna förnekas, att stora brister vidlåda den nu rådande arbetsordningen, sådan densamma vid 1840 års organisation inrättades. Vi hafva visserligen fått Departementschefer, men de embetsverk, i spetsen för hvilka de blifvit ställde, äro ej verkliga departement, utan endast Expeditioner, som uppsätta och utfärda Konungens på chefens föredragning fattade beslut,

beslut, och i allmänhet icke lemna honom något biträde vid ärendenas beredning. Denna hvilas uteslutande på Departementschefen och hans Expeditionschef. Här vore uppenbarligen en stor lättnad att vinna, om Departementen inrättades med byråer för de olika grenarne af förvaltningen, hvilkas chefer med biträde af underlydande tjänstemän och under Departementschefens högsta ledning underkastade ärendena den grundliga och omsorgsfulla förberedande behandling, som nu upptager Departementschefens tid. Det är på dessa platser fackkunskap erfordras, och som den äfven lätteligen bör finnas att tillgå, då byråcheferne, oberoende af de politiska vexlingar, som Statsråden äro underkastade, kunna stadna på sina platser. I vissa Departement har ock en sådan fördelning i byråer redan med framgång begynt införas. Civil-departementet har en byrå för kontrollen å brännvinsförfattningarnas tillämpning. Ecklesiastik-departementet en för folkundervisningen och en för den högre undervisningen; hvarjemte Utskottet har sig bekant, att inom en del Departement ärendenas formela beredning åtminstone till en viss grad börjat emellan tjänstemännen fördelas.

Men jemte det Utskottet såsom nära till hands liggande och lätt verkställbara åtgärder förordar en jemnare fördelning af ärendena emellan Departementen och ett ändamålsenligare ordnande af arbetet inom desamma, vågar Utskottet icke anse det åsyftade målet dermed vunnet, så vida man icke tillika besluter sig för den länge såsom oundviklig insedda, men dock hittills alltjemt undanskjutna reformen, att från Regeringens handläggning skilja sådana mål, som icke genom sin natur nödvändigt höra dit, och som lämpligen kunna blifva föremål för andra myndigheters behandling. Först torde dervid komma i fråga afskiljande af en stor del utaf de s. k. besvärsmålen och dessas öfverflyttande till Högsta Domstolen, som, sedan den numera arbetar på tvänne afdelningar, möjligen kunde öfvertaga dessa mål utan anmärkningsvärdt men för deras skyndsamma behandling. Åsigten om en sådan åtgärds ändamålsenlighet torde numera hafva vunnit det insteg, att Utskottet föreställer sig, det ett förslag i detta syfte icke skulle möta svårigheter hos Regeringen eller Riksdagen. En annan viktig klass af ärenden, rörande beskattningsfrågor, skulle med den länge emotsedda förenklingen af den i dessa ämnen gällande lagstiftning från Regeringens handläggning af sig sjelf försvinna. Andra torde skäligen kunna stadna hos lägre myndigheter. Om man t. ex. åt Kammar-kollegium, som har att granska uppgjorda förslag till löneregleringar för presterskapet, uppdroge att å samma förslag äfven meddela fastställelse, skulle Ecklesiastik-departementet befrias från ett slag af ärenden, som under sednare åren tagit och sannolikt under några kommande år, till dess regleringen blifvit genomförd, kommer att taga icke ringa arbete i anspråk. — Då i och med en förändrad organisation af landtdomstolarne till dessas behandling torde förvisas de mål af rent judiciel beskaffenhet, som nu för vinnande af skyndsam behandling gå till Konungens Befallnings-

hafvande, blefve denna myndighet i tillfälle att öfvertaga en del mindre viktiga ärenden, som nu ingå till Kongl. Maj:t, såsom stadfästelse af vissa bolagsordningar, af bro-, färje-, hamn- och sjöfartstaxor m. m. Och slutligen torde de kommunala institutionernas utveckling snart nog befria Kongl. Maj:t i Stats-Rådet från handläggning af en hel del ärenden, som nu dit ingå, men som synas vara af den natur, att snarare böra taga kommunens än Statens verksamhet i anspråk.

Framställandet af ett på grund af dessa, snarare antydda än tillräckligt utvecklade, principer utarbetadt förslag torde, äfven om Utskottet dertill egt tid och nödiga speciela insigter, så mycket mindre af Utskottet kunnat väntas, som ett sådant företag till sina väsendtligaste delar legat utom Utskottets befogenhet, och det Utskott Riksdagen tillsatt för behandling af frågor rörande den civila förvaltningen icke lärer underlåta att åt de af Utskottet här behandlade ämnen egna uppmärksamhet. Men Utskottet har dock ansett sig böra föreslå de förändringar i grundlagarne, hvilka Utskottet funnit nödvändiga för hvarje ombildning i tidsenlig rigtning af vår förvaltning, och hvilka, i fall de ej snart toges under behandling, möjligen skulle fördröja en dylik reforms genomförande.

Utskottets förslag stöder sig vid den grundsatsen, att alla bestämmelser om Departementens antal och namn böra ur grundlagarne försvinna och göras till föremål för en af Konungen och Riksdagen, i den ordning 87 § Regeringsformen föreskrifver, stiftad lag. Utskottet behöfver icke till stöd för ett sådant förfarande åberopa att, såvidt Utskottet har sig bekant, endast en mindre Tysk stat, Würtemberg, upptager departementsindelningen i sin grundlag; den historiska utvecklingen af våra egna förhållanden visar tillräckligt tydligt hän på en sådan åtgärd. Den äldre lagstiftning, från hvilken vår främsta grundlag härleder sitt namn, innehöll, såsom sjelfva namnet Regeringsform antyder, ursprungligen föga mer än stadgar och reglementen för förvaltningen. Så var framför allt fallet med 1634 års Regeringsform, som, vid sidan af en vidlyftig framställning om statsförvaltningen ända in i dess detaljer, endast hade några få §§ öfriga för ett högst flygtigt och ofullständigt omnämmande af Konungens och Riksdagens konstitutionela rättigheter. Men allt ifrån denna tid har vår grundlagsstiftning småningom alltmera ifrån sig skiljt de administrativa bestämmelserna, så att numera endast ett obetydligt antal kvarstår. Att, fortgående i denna rigtning, ur grundlagarne borttaga hvad som gäller departementsindelningen har syns Utskottet i mer än ett afseende önskvärdt. Man kunne fördelen, att, efter den plan som för förvaltningens ordnande kunde komma att utstakas, densamma finge efter hand utveckla sig utan hinder af några bestämmelser i grundlagen; och Kongl. Maj:t lemnades friare händer att, om han så för godt funne, företaga den jemnare fördelning af ärendena mellan de särskilda Departementen, som enligt Utskottets förmenande vore af behofvet påkallad, men som nu kunde möta hinder redan af Departementens i grundlagen utsatta namn.

I sammanhang med borttagandet af departementsindelningen ur grundlagen anser sig Utskottet äfven böra föreslå uteslutande derifrån af stadgandet om den högre värdighet, som af endast historisk grund finnes tillagd cheferne för Justitie- och Utrikes-departementen. Men då Statsministervärdigheten icke torde böra ur våra grundlagar helt och hållet borttagas, dels emedan det synes lämpligt, att Konungen kan med en sådan värdighet utmärka den bland sina rådgifvare, som han anser böra bland dem intaga främsta platsen, dels emedan de unionela förhållandena till Norge torde förutsätta tillvaron af en Svensk Statsminister, så länge Norge enligt sin grundlag skall ega en embetsman med denna värdighet, har Utskottet ansett, att Konungen borde kunna utse Statsminister bland samtliga sina rådgifvare. — Härmed torde Utskottet hafva besvarat den ofvannämnde motionärens framställning om utnämmande af en ordförande i Stats-Rådet. Denna benämning har förefallit Utskottet mindre lyckligt vald, då enligt våra grundlagar ingen annan än Konungen är Stats-Rådets ordförande.

Slutligen och då Utskottet till följd af de grundlagsförändringar här nedan föreslås, jemväl bort ifrågasätta förändring af 34 § Regeringsformen. har Utskottet ansett sig böra tillstyrka uteslutande af allt hvad i denna § stadgas om Statsrådsledamöters rang; man torde numera vara ense derom, att dylika bestämmelser icke hafva sin plats i grundlag.

De öfriga af Utskottet föreslagna förändringar röra endast redaktionen och äro nödvändiga följder af dem, hvilka Utskottet ansett böra vidtagas i 5 och 6 §§ Regeringsformen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet värdsamt hemställa,

1:o) att Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, om ändring i 6 § Regeringsformen för inrättande af ett nytt Stats-departement, icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om tillägg till 7 § Regeringsformen, angående rättighet för Konungen att uppdraga afgörandet af vissa ärenden åt Departementschef, icke måtte af Riksdagen bifallas;

3:o) att Friherre von Schulzenheims motion om förändradlydelse af 6 § Regeringsformen icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

4:o) att Riksdagen måtte antaga följande förändringar i

(Nuvarande lydelse, hvori med kursiv stil äro utmärkta de delar, som blifvit föreslagna att ändras eller utgå) (Föreslagen lydelse, hvori ändringarne eller tilläggen äro med kursiv stil utmärkta.)

Regerings-formen.

§ 5.

Stats-Rådet skall bestå af Tio Ledamöter, *hvilka äge att alla der förekommande ärenden öfvervara: ej må fader och son eller bröder på en gång vara* Ledamöter af Stats-Rådet.

Stats-Rådet skall bestå af Tio Ledamöter, *bland hvilka Konungen utnämne en Stats-Minister. Desse äga att alla i Stats-Rådet förekommande ärenden öfvervara: ej må fader och son eller bröder på en gång vara* Ledamöter af Stats-Rådet.

§ 6.

Af Stats-Rådets Ledamöter skola Sju vara Chefer hvar för sitt Departement, nemligen:

Justitie-Stats-Ministern för Justitie-Departementet;

Stats-Ministern för utrikes ärendena för Utrikes Departementet;

En Chef och Föredragande Stats-Råd för Landtförsvars-Departementet, hvilken tillika vare Konungens Rådgifvare i kommandomål för Arméen;

En för Sjöförsvars-Departementet, hvilken tillika vare Konungens Rådgifvare i kommandomål för Flottan;

En för Civil-Departementet;

En för Finans-Departementet, samt

En för Ecklesiastik-Departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, Departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord Stadga.

Bland de tre Stats-Råden utan Departement böra minst Två hafva förvaltadt civil beställning.

För de särskilda förvaltningsgrenarne skola finnas Statsdepartement till det antal, som bestämmes genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag. Ibland Stats-Rådets Ledamöter utnämne Konungen Departements-Chefer, hvilka äro Föredragande hvar och en för sitt Departement. Fördelningen af ärendena, Departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord Stadga.

§ 11.

Ministeriella mål, hvarmed förstas alla de, som angå Rikets förhållande till främmande Makter, må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes. *Stats-Ministern för utrikes ärendena tillhör*, att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla, i närvaro af någon annan Stats-Rådets Ledamot. Är *Stats-Ministern* frånvarande, föredrage den Stats-Rådets Ledamot, som Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa Embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen, i deras närvaro, besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att protokollet föra. Af sådana beslut må Konungen låta till Stats-Rådets kunskap komma, hvad Honom nyttigt synes, så att äfven någon kännedom af denna Riksstyrelsens gren måtte hos Stats-Rådet finnas.

Ministeriella mål, hvarmed förstas alla de, som angå Rikets förhållande till främmande Makter, må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes. *Chefen för det Departement, till hvilket utrikes ärendena höra, tillkommer*, att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla, i närvaro af någon annan Stats-Rådets Ledamot. Är *Departements-Chefen* frånvarande, föredrage den Stats-Rådets Ledamot, som Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa Embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen, i deras närvaro, besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att protokollet föra. Af sådana beslut må Konungen låta till Stats-Rådets kunskap komma, hvad Honom nyttigt synes, så att äfven någon kännedom af denna Riksstyrelsens gren måtte hos Stats-Rådet finnas.

§ 12.

Konungen äger att i Afhandlingar och Förbund med främmande Makter ingå, sedan Han, enligt föregående §, deröfver hört *Stats-Ministern* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Stats-Rådets Ledamot.

Konungen äger att i Afhandlingar och Förbund med främmande Makter ingå, sedan Han, enligt föregående §, deröfver hört *Föredraganden* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Stats-Rådets Ledamot.

§ 15.

Kommandomål, hvarmed förstas sådana, som Konungen, i egenskap af Högste Befälhafvare öfver Krigsmakten till lands och sjös, omedelbarligen besörjer, må Konungen, då Han sjelf förer Riksstyrel-

Kommandomål, hvarmed förstas sådana, som Konungen, i egenskap af Högste Befälhafvare öfver Krigsmakten till lands och sjös, omedelbarligen besörjer, må Konungen, då Han sjelf förer Riks-

sen, afgöra i närvaro af den bland *Krigs-Departementens* Chefer, till hvars Departement ärendet hörer. Honom åligge, vid ansvar, — — — — —

styrelsen, afgöra i närvaro af den bland *Departementens* Chefer, till hvars Departement ärendet hörer. Honom åligge, vid ansvar, — — — — —

§ 26.

Då justitieärenden i Stats-Rådet *föredragas*, skola, jemte *Justitie-Stats-Ministern och Två Stats-Råd*, Två af Högsta Domstolens Ledamöter dem öfvervara, med den skyldighet att till protokollet sig yttra, som 9 § föreskrifver.

Då justitieärenden i Stats-Rådet *förekomma*, skola, jemte *Stats-Rådet och Föredraganden för samma ärenden samt Två andra Stats-Råd*, Två af Högsta Domstolens Ledamöter dem öfvervara, med den skyldighet att till protokollet sig yttra, som 9 § föreskrifver.

§ 32.

Sändebud hos främmande Makter och Tjenstemän vid Beskickningarne nämne Konungen i *Stats-Ministerns* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Stats-Råds-Ledamots närvaro.

Sändebud hos främmande Makter och Tjenstemän vid Beskickningarne nämne Konungen i *Föredragandens* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Stats-Råds-Ledamots närvaro.

§ 34.

Stats-Ministrarne innehafve Rikets högsta värdighet, och Stats-Råden den närmaste derintill. Stats-Minister eller Stats-Råd må icke tillika annat embete utöfva, ej heller några inkomster deraf uppbära. Justitieråd må ej tillika annat embete innehafva eller utöfva.

Stats-Minister eller Stats-Råd må icke tillika annat embete utöfva, ej heller några inkomster deraf uppbära. Justitieråd må ej tillika annat embete innehafva eller utöfva.

Riksdags-ordningen.

§ 32.

1. Den, som blifvit till Riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, inför *Justitie-Stats-Ministern*, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning

Den, som blifvit till Riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, inför *Stats-Ministern*, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning

ning uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder eller, om Riksdagsman sednare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, — — — — —

uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder eller, om Riksdagsman sednare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, — — — — —

§ 33.

Så snart fullmakterne undergått den i mom. 1 af nästföregående § föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af *Justitie-Stats-Ministern*, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad Kamrarna, hvar i hvad dess ledamöter angår, begäre hvardera Kammaren ofördröjligen hos Konungen, medelst Deputation, Talman och vice Talman, dem Konungen då för hvardera Kammaren, bland dess ledamöter, utnämner.

Talman och Vice Talman — — — — —

Så snart fullmakterne undergått den i mom. 1 af nästföregående § föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af *Stats-Ministern*, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad Kamrarna, hvar i hvad dess ledamöter angår, begäre hvardera Kammaren ofördröjligen hos Konungen, medelst Deputation, Talman och vice Talman, dem Konungen då för hvardera Kammaren, bland dess ledamöter, utnämner.

Talman och vice Talman — — — — —

§ 34.

Konungen låter offentligen kungöra den af Honom för Riksdags öppnande bestämda tid, som ej må utsättas sednare än å femte söckendagen efter Riksdags början. På den tid skola Riksdagsmännen, sedan Gudstjenst med dem hållen är, sammankomma på Rikssalen, der Konungen, eller, då Han så för godt finner, *någon af Stats-Ministrarne* förer ordet. Vid detta tillfälle — — — — —

Konungen låter offentligen kungöra den af Honom för Riksdags öppnande bestämda tid, som ej må utsättas sednare än å femte söckendagen efter Riksdags början. På den tid skola Riksdagsmännen, sedan Gudstjenst med dem hållen är, sammankomma på Rikssalen, der Konungen, eller, då Han så för godt finner, *Stats-Ministern eller annan Stats-Råds-Ledamot* förer ordet. Vid detta tillfälle — — — — —

§ 36.

Vill Konungen, med upplösande — — — — — meddelas.

Då Riksdag skall afslutas, infinna sig, på Konungens kallelse och efter förrättad Gudstjenst, Riksdagsmännen på Rikssalen och framföra genom Talmännen sina välönskningar. Derefter uppläses Riks-

Vill Konungen, med upplösande — — — — — meddelas.

Då Riksdag skall afslutas, infinna sig, på Konungens kallelse och efter förrättad Gudstjenst, Riksdagsmännen på Rikssalen och framföra genom Talmännen sina välönskningar. Derefter uppläses Riks-

dagsbeslutet, hvaruppå Konungen, sjelf eller genom någon af Stats-Ministrarne, förklarar Riksdagen vara afslutad.

dagsbeslutet, hvaruppå Konungen, sjelf eller genom Stats-Ministern eller annan Stats-Råds-Ledamot, förklarar Riksdagen vara afslutad.

Tryckfrihets-förordningen.

§ 1.

Mom. 4. Utgifvare af Dagblad eller Periodiska Skrifter anmäla sig, jemte titeln och tryckningsorten, hos *Justitie-Stats-Ministern*, som äger att, så vida Sökanden ej för nesligt brott blifvit dömd, eller förklarad ovärdig föra andras talan, meddela bevis, att intet hinder emot Skriftens utgifvande förekommer.

Mom. 5. Privilegier å Boktryckeri — — — — mil.

Då ett Boktryckeri — — — — rätt.
Den ett nytt Boktryckeri — — ägare.
I båda fallen åligger det Konungens Befallningshafvande, sedan behörig anmälan hos honom blifvit gjord, att, genast eller med först omgående Post, derom under-rätta *Justitie-Stats-Ministern*.

Mom. 8. Vid rättegångens början vare Boktryckare skyldig att Författarens namnsedel till Domstolen ingifva. I annat fall stånde han författareansvar, så framt icke Författaren sig hos Domaren sjelfmant tillkännagifver. Angår rättegången Dagblad eller Periodiska Skrifter, blifve Utgifvarens namn af *Justitie-Stats-Ministern*, i följd af ofvan föreskrifne anmälan, uppgifvet. Domaren äger — — — —

Mom. 4. Utgifvare af Dagblad eller Periodiska Skrifter anmäla sig, jemte titeln och tryckningsorten, hos *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden*, som äger att, så vida Sökanden ej för nesligt brott blifvit dömd, eller förklarad ovärdig föra andras talan, meddela bevis, att intet hinder emot Skriftens utgifvande förekommer.

Mom. 5. Privilegier å Boktryckeri — — — — mil.

Då ett Boktryckeri — — — — rätt.
Den ett nytt Boktryckeri — — — — ägare.
I båda fallen åligger det Konungens Befallningshafvande, sedan behörig anmälan hos honom blifvit gjord, att, genast eller med först omgående Post, derom under-rätta *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden*.

Mom. 8. Vid rättegångens början vare Boktryckare skyldig att Författarens namnsedel till Domstolen ingifva. I annat fall stånde han författareansvar, så framt icke Författaren sig hos Domaren sjelfmant tillkännagifver. Angår rättegången Dagblad eller Periodiska Skrifter, blifve Utgifvarens namn af *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden*, i följd af ofvan föreskrifne anmälan, uppgifvet. Domaren äger — — — —

Mom

Mom. 12. Intet hinder vare — — — föryttra; dock vare hvar och en, som antingen i öppen bod eller eljest, med rättighet att derom i Allmänna Tidningarne få Kungörelse införa, Bokhandel idka eller Böcker försälja vill, förbunden att, på sätt om Boktryckeriers anläggning stadgadt är, och vid samma ansvar, anmälan derom hos *Justitie-Stats-Ministern* göra. För fortfarande — — —

Mom. 12. Intet hinder vare — — — föryttra; dock vare hvar och en, som antingen i öppen bod eller eljest, med rättighet att derom i Allmänna Tidningarne få Kungörelse införa, Bokhandel idka eller Böcker försälja vill, förbunden att, på sätt om Boktryckeriers anläggning stadgadt är, och vid samma ansvar, anmälan derom hos *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* göra. För fortfarande — — —

§ 4.

I afseende på bevakningen öfver Skrifterns lofliga allmängörande skola följande stadganden gälla:

Mom. 1. *Justitie-Stats-Ministern* skall tillkomma att både inom Hufvudstaden och i orterna, antingen sjelf eller genom vederbörligen af honom förordnade Ombud, vaka öfver skrifterns allmängörande, på det sätt och i de delar, som här nedanföre stadgas.

Mom. 2. Till befrämjande af detta ändamål, vare härmed till ovägerlig efterlefnad föreskrifvet, att i samma stund, ej senare, än en Skrift till försäljning eller till spridande, på hvad annat sätt som helst, utgifves, skall ett exemplar aflemnas, i Stockholm till *Justitie-Stats-Ministern*, och i hvarje annan ort till hans förordnade Ombud. Boktryckare, som denna föreskrift uraktlåter, böte hvarje gång Femtio Riksdaler, och om han, utan att vara försedd med *Justitie-Stats-Ministerns* bevis om gjord anmälan af ett Dagblad eller Periodisk Skrift, desamma trycker, böte Etthundra Riksdaler, och

I afseende på bevakningen öfver Skrifterns lofliga allmängörande skola följande stadganden gälla:

Mom. 1. *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* skall tillkomma att både inom Hufvudstaden och i orterna, antingen sjelf eller genom vederbörligen af honom förordnade Ombud, vaka öfver skrifterns allmängörande, på det sätt och i de delar, som här nedanföre stadgas.

Mom. 2. Till befrämjande af detta ändamål, vare härmed till ovägerlig efterlefnad föreskrifvet, att i samma stund, ej senare, än en Skrift till försäljning eller till spridande, på hvad annat sätt som helst, utgifves, skall ett exemplar aflemnas, i Stockholm till *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* och i hvarje annan ort till hans förordnade Ombud. Boktryckare, som denna föreskrift uraktlåter, böte hvarje gång Femtio Riksdaler, och om han, utan att vara försedd med *Stats-Rådets och Föredragandens för justitieärenden* bevis om gjord anmälan af ett Dagblad eller Perio-

Skriftens utgifvande inställes, intill dess Utgifvaren iakttagit hvad ofvanföre derom stadgadt är.

Mom. 3. I alla de fall, der åtal, enligt 2 § 4 mom. samt 3 §, genom allmän åklagare anställles, äge *Justitie-Stats-Ministern* eller dess Ombud rättighet att, då han det nödigt pröfvar, en Skrift med kvarstad belägga låta, hvilken sist inom åtta dagars förlopp verkställes. Börande en månad efter den dag, då i landsort kvarstaden lagd blifvit, *Justitie-Stats-Ministern* meddela Ombudet sitt gillande eller upphäfvande deraf. Är uti Hufvudstaden kvarstad ej inom åtta dagars förlopp lagd, eller i landsorterna *Justitie-Stats-Ministerns* gillande ej, inom ofvanskrifna en månads förlopp, ankommit, må kvarstad ej, utan efter laga Domstols och Tryckfrihets-kommittéens yttrande, gälla. Men vid alla de tillfällen, då *Justitie-Stats-Ministern* anser förbrytelser emot denna Lag sig yppa, och så ofta målet ej hör, vare sig, såsom blott ordningsmål, under hans egen pröfning, eller, vid personliga förolämpanden, till den oförrättades enskilda beifrande, åligge *Justitie-Stats-Ministern*, antingen han funnit kvarstad äga rum, eller endast åtal vid laga Domstol, att Skriften ofördröjligen och omedelbart till Justitie-Kanslerens laga åtgärd öfverlemna.

Mom. 4. Till ordningsmål räknas, om, vid Tryckeris anläggande, uraktlåtes hvad 1 § 5 mom. derom stadgar, eller om Boktryckare underlåter att, enligt 1 §

disk Skrift, desamma trycker, böte Ett-hundrade Riksdaler, och Skriftens utgifvande inställes, intill dess Utgifvaren iakttagit hvad ofvanföre derom stadgadt är.

Mom. 3. I alla de fall, der åtal enligt 2 § 4 mom. samt 3 § genom allmän åklagare anställles, äge *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller dess Ombud rättighet att, då han det nödigt pröfvar, en Skrift med kvarstad belägga låta, hvilken sist inom åtta dagars förlopp verkställes. Börande en månad efter den dag, då i landsort kvarstaden lagd blifvit, *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* meddela Ombudet sitt gillande eller upphäfvande deraf. Är uti Hufvudstaden kvarstad ej inom åtta dagars förlopp lagd, eller i landsorterna *Stats-Rådets och Föredragandens för justitieärenden* gillande ej, inom ofvanskrifna en månads förlopp, ankommit, må kvarstad ej, utan efter laga Domstols och Tryckfrihets-kommittéens yttrande, gälla. Men vid alla de tillfällen, då *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* anser förbrytelser emot denna Lag sig yppa, och så ofta målet ej hör, vare sig, såsom blott ordningsmål, under hans egen pröfning, eller, vid personliga förolämpanden, till den oförrättades enskilda beifrande, åligge *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden*, antingen han funnit kvarstad äga rum eller endast åtal vid laga Domstol, att Skriften ofördröjligen och omedelbart till Justitie-Kanslerens laga åtgärd öfverlemna.

Mom. 4. Till ordningsmål räknas, om, vid Tryckeris anläggande, uraktlåtes hvad 1 § 5 mom. derom stadgar, eller om Boktryckare underlåter att, enligt 1 §

10 mom., å Skriften utsätta sitt namn, tryckningsorten och årtalet, eller om han en hos honom tryckt skrift till *Justitie-Stats-Ministern* eller dess Ombud, inom utsatt tid, icke aflemnar, eller om, emot 1 § 12 mom., tryckta Skrifter, hvarå boktryckarenamn, tryckningsort eller årtal ej äro utsatta, föryttras. I dessa fall äge *Justitie-Stats-Ministern* att, i öfverensstämmelse med hvad denna Lag stadgar, den brottslige genast pliktfälla, denne likväl obetaget att, der han sig så befogad finner, hos Konungen i Dess Justitie-Revisions-Expedition, underdåniga besvär anföra, i Stockholm inom 15:de dagen och i landsorterna inom en månad, sedan han af *Justitie-Stats-Ministerns* Utslag bevisligen del undfått. För öfrigt äro ordningsmål ej andra än sådana ekonomiska, som, enligt något framdeles tillgörande Boktryckeri- och Bokhandels-reglemente, till *Justitie-Stats-Ministerns* pröfning kunna höra, och till rubbning af något stadgande i denna Lag icke leda.

Mom. 5. Så snart någon förbrytelse emot denna Lag blifvit af *Justitie-Stats-Ministern* hos Justitie-Kansleren anmäld, åligge den sistnämnde att ofördröjligen låta förbrytelsen, genom tillförordnad Aktor, vid behörig Domstol åklaga; — — — — —

Mom. 6. Sedan sex månader förlupit, efter det en Skrift till *Justitie-Stats-Ministern* eller hans Ombud, enligt nästföregående 2 mom., inkommit, hvaröfver embetsbetyg genast afgifvas bör, må ej af publik Aktor åtal derå äga rum. En-

10 mom., å Skriften utsätta sitt namn, tryckningsorten och årtalet, eller om han en hos honom tryckt skrift till *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller dess Ombud, inom utsatt tid, icke aflemnar, eller om, emot 1 § 12 mom., tryckta skrifter, hvarå boktryckarenamn, tryckningsort eller årtal ej äro utsatta, föryttras. I dessa fall äge *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* att, i öfverensstämmelse med hvad denna Lag stadgar, den brottslige genast pliktfälla, denne likväl obetaget att, der han sig så befogad finner, hos Konungen i Dess Justitie-Revisions-Expedition, underdåniga besvär anföra, i Stockholm inom 15:de dagen och i landsorterna inom en månad, sedan han af *Stats-Rådets och Föredragandens för justitieärenden* Utslag bevisligen del undfått. För öfrigt äro ordningsmål ej andra, än sådana ekonomiska, som, enligt något framdeles tillgörande Boktryckeri- och Bokhandels-reglemente, till *Stats-Rådets och Föredragandens för justitieärenden* pröfning kunna höra, och till rubbning af något stadgande i denna Lag icke leda.

Mom. 5. Så snart någon förbrytelse emot denna Lag blifvit af *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* hos Justitie-Kansleren anmäld, åligge den sistnämnde att ofördröjligen låta förbrytelsen genom tillförordnad Aktor vid behörig Domstol åklaga; — — — — —

Mom. 6. Sedan sex månader förlupit, efter det en Skrift till *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller hans Ombud, enligt nästföregående 2 mom., inkommit, hvaröfver embetsbetyg genast afgifvas bör, må ej af publik Ak-

skild man njute, enligt Allmän Lag, till godo sin talan uti mål, genom hvilkas tryckning han är personligen förolämpad. Är någon Skrift med kvarstad belagd, då skall åtal ske å Skriften, inom åtta dagar i Hufvudstaden, och, i orterna, åtta dagar efter det *Justitie-Stats-Ministerns* gillande af kvarstaden blifvit kunnigt; i annat fall upphöre kvarstaden och vare Skriftens försäljning obehindrad.

Mom. 10. I afseende på försäljning och utspridande af utifrån inkomna Skrifter på Svenska språket, äge *Justitie-Stats-Ministern* lika rättigheter och åligganden, som i afseende på inom Riket tryckta; och vare — — — — —

Mom. 11. Finner *Justitie-Stats-Ministern*, att utrikes ifrån inkommen, på främmande språk författad, Skrift innehåller något stridande emot 3 §:s 4, 5, 7, 9, 10 och 13 mom., åligge honom, att, efter tills vidare derå lagd kvarstad, i underdånighet inhemta Kongl. Maj:ts befallning, huruvida Skriften bör till föryttrande frigifvas, eller under vidare kvarstad förblifva. Till den ändan åligge hvar och en, som genom gjord anmälan hos *Justitie-Stats-Ministern* är berättigad att bokhandel idka, att till *Justitie-Stats-Ministern* eller hans ombud inlemna förteckning på inkomna utländska Skrifter. Skulle å någon sådan kvarstad läggas, inhemte *Justitie-Stats-Ministern* i underdånighet Kongl. Maj:ts nådiga befallning, huruvida Skriften bör till föryttrande frigifvas, eller under vidare kvarstad till återutförande förblifva, då det på Konungens nådiga

tor åtal derå äga rum. Enskild man njute, enligt allmän Lag, till godo sin talan uti mål, genom hvilkas tryckning han är personligen förolämpad. Är någon Skrift med kvarstad belagd, då skall åtal ske å Skriften, inom åtta dagar i Hufvudstaden, och, i orterna, åtta dagar efter det *Stats-Rådets och Föredragandens för justitieärenden* gillande af kvarstaden blifvit kunnigt; i annat fall upphöre kvarstaden och vare Skriftens försäljning obehindrad.

Mom. 10. I afseende på försäljning och utspridande af utifrån inkomna Skrifter på Svenska språket, äge *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* lika rättigheter och åligganden, som i afseende på inom Riket tryckta; och vare — — — — —

Mom. 11. Finner *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden*, att utrikes ifrån inkommen, på främmande språk författad, Skrift innehåller något stridande emot 3 §:s 4, 5, 7, 9, 10 och 13 mom., åligge honom, att, efter tills vidare derå lagd kvarstad, i underdånighet inhemta Kongl. Maj:ts befallning, huruvida Skriften bör till föryttrande frigifvas, eller under vidare kvarstad förblifva. Till den ändan åligge hvar och en, som genom gjord anmälan hos *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* är berättigad att bokhandel idka, att till *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller hans ombud inlemna förteckning på inkomna utländska skrifter. Skulle å någon sådan kvarstad läggas, inhemte *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* i underdånighet Kongl. Maj:ts nådiga befallning, huruvida Skriften bör till föryttrande

pröfning må ankomma, om och till hvad belopp Bokhandlaren må njuta ersättning af statsmedlen.

frigifvas, eller under vidare kvarstad till återutförande förblifva, då det på Konungens nådiga pröfning må ankomma, om och till hvad belopp Bokhandlaren må njuta ersättning af statsmedlen.

§ 5.

Mom. 8. Finner *Justitie-Stats-Ministern* eller dess ombud sig befogad att, på de grunder för kvarstad å tryckt Skrift, här ofvan stadgade äro, förordna eller äska, det någon Skrift med kvarstad beläggas må, vare han eller det berättigad, att i Stockholm, genom biträde af Öfver-Ståthållare-Embetet. och i öfriga städer samt orterna, medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras af den Magistrat, hvarunder Boktryckeriet, enligt § 1, lyder, sådan kvarstad erhålla; börande öfver förloppet af kvarstadsförrättningen och orsakerna dertill, samt i afseende på den åklagade Skriften, om och huru många exemplar då ännu finnas uti Boktryckarens värjo, anteckning trefaldt författas, hvaraf den ena tillställes *Justitie-Stats-Ministern* eller hans Ombud, den andra Magistraten och den tredje Boktryckaren. Magistraten vare — — embetets förlust. *Justitie-Stats-Ministern* eller dess Ombud äge ej makt att, annorlunda än nu sagdt är, kvarstad fordra eller vidare befattning med saken taga, utan hänskjute genast alltsammans till Justitie-Kansleren, på hvilken ytterligare embetsåtgärd och ansvar det ankommer, att sådana mål varda, enligt denna och allmän lag, handhafda. Anmäles hos Justitie-Kansleren omedelbarligen någon Skrift till åtal, bör han, sist inom fjorton dagar, om målets upptagande vid laga Domstol, genom af

Mom. 8. Finner *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller dess ombud sig befogad att, på de grunder för kvarstad å tryckt Skrift, här ofvan stadgade äro, förordna eller äska, det någon skrift med kvarstad beläggas må, vare han eller det berättigad, att i Stockholm, genom biträde af Öfver-Ståthållare-Embetet, och i öfriga städer samt orterna, medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras af den Magistrat, hvarunder Boktryckeriet, enligt § 1, lyder, sådan kvarstad erhålla; börande öfver förloppet af kvarstadsförrättningen och orsakerna dertill, samt i afseende på den åklagade Skriften, om och huru många exemplar då ännu finnas uti Boktryckarens värjo, anteckning trefaldt författas, hvaraf den ena tillställes *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller hans ombud, den andra Magistraten och den tredje Boktryckaren. Magistraten vare — — embetets förlust. *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller dess Ombud äge ej makt att, annorlunda än nu sagdt är, kvarstad fordra eller vidare befattning med saken taga, utan hänskjute genast alltsammans till Justitie-Kansleren, på hvilken ytterligare embetsåtgärd och ansvar det ankommer, att sådana mål varda, enligt denna och allmän lag, handhafda. Anmäles hos Justitie-Kansleren omedelbarligen någon

honom tillförordnad Aktor, anstalt foga; men icke må han om någon sådan föregående qvarstad, som här framföre nämndt är, förordna, utan *Justitie-Stats-Ministerns* eller hans Ombuds hörande och tillstyrkande. Är målet till laga Domstol kommet, och qvarstad der af Aktor yrkad, bör Domstolen sig deröfver, inom åtta dagar, utlåta; men likväl, derest det utan tidsutdrägt ske kan, *Justitie-Stats-Ministerns* eller dess Ombuds utlåtande inhemtas. Afslås qvarstadspåståendet, fortfares ändock med rättegången; men om påståendet gillas, och har *Justitie-Stats-Ministern* eller hans Ombud sådant tillstyrkt, skall qvarstaden verkställas; dock bör

— — — — —

Mom. 11. Angripas uti af trycket — — — — — allmän lag föreskrifva; dock må underdomaren, vid sådana enskilda tvister, utan inhemtadt utlåtande af *Justitie-Stats-Ministern* eller hans Ombud, qvarstadsfrågor upptaga och deröfver meddela utslag, hvaröfver parterna äga i laglig ordning hos öfverrätten besvär anföra; i hvilket fall qvarstaden ej må verkställas.

Mom. 12. I frågor om qvarstad — — — biträda; dock må ej hos Bokhandlare eller annan försäljare å någon inom Riket utkommen Skrift qvarstad begäras, utan att genom bevis kan styrkas, att Skriften i tryckningsorten blifvit med qvarstad belagd, eller i det fall, att Skriften ej blifvit, enligt 4 § 2 mom., till *Ju-*

Skrift till åtal, bör han, sist inom fjorton dagar, om målets upptagande vid laga Domstol, genom af honom tillförordnad Aktor, anstalt foga; men icke må han om någon sådan föregående qvarstad, som här framföre nämndt är, förordna, utan *Stats-Rådets och Föredragandens för justitieärenden* eller hans Ombuds hörande och tillstyrkande. Är målet till laga domstol kommet, och qvarstad der af Aktor yrkad, bör Domstolen sig deröfver, inom åtta dagar, utlåta; men likväl, derest det utan tidsutdrägt ske kan, *Stats-Rådets och Föredragandens för justitieärenden* eller dess Ombuds utlåtande inhemtas. Afslås qvarstadspåståendet, fortfares ändock med rättegången; men om påståendet gillas, och har *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller hans Ombud sådant tillstyrkt, skall qvarstaden verkställas; dock bör — — — — —

Mom. 11. Angripas uti af trycket — — — — — allmän lag föreskrifva; dock må underdomaren, vid sådana enskilda tvister, utan inhemtadt utlåtande af *Stats-Rådet och Föredraganden för justitieärenden* eller hans ombud, qvarstadsfrågor upptaga och deröfver meddela utslag, hvaröfver parterna äga i laglig ordning hos öfverrätten besvär anföra; i hvilket fall qvarstaden ej må verkställas.

Mom. 12. I frågor om qvarstad — — — biträda; dock må ej hos Bokhandlare eller annan försäljare å någon inom Riket utkommen Skrift qvarstad begäras, utan att genom bevis kan styrkas, att Skriften i tryckningsorten blifvit med qvarstad belagd, eller i det fall, att Skriften ej blifvit, enligt 4 § 2 mom., till *Stats-*

stítie-Stats-Ministern eller dess Ombud inlemnad.

Mom. 13. Varder någon af trycket härstädes utkommen eller utländsk, hit i Riket införd, Skrift, utaf en eller flera främmande staters Sändebud eller deras Regeringar anmäld, såsom innefattande sådana ämnen, hvilka kunna föranleda till missnöje hos andra Makter, äge Konungen att derom, efter sakens och omständigheternas beskaffenhet, i nåder förordna, samt, om Han så nödigt pröfvar, om Skriftens seqvestrerande och indragning genom Dess *Justitie-Stats-Minister* eller Justitie-Kansler, så väl hos Boktryckare som försäljare eller andra utspridare, låta föranstalta, och hvarmed förhålles på sätt, som angående beläggande med qvarstad här ofvanföre stadgadt finnes; skolande i de fall — — — — —

Rådet och Föredraganden för justitieärenden eller dess ombud inlemnad.

Mom. 13. Varder någon af trycket härstädes utkommen eller utländsk, hit i Riket införd, Skrift, utaf en eller flera främmande staters Sändebud eller deras Regeringar anmäld, såsom innefattande sådana ämnen, hvilka kunna föranleda till missnöje hos andra Makter, äge Konungen att derom, efter sakens och omständigheternas beskaffenhet, i nåder förordna, samt, om Han så nödigt pröfvar, om Skriftens seqvestrerande och indragning genom Dess *Föredragande för justitieärenden* eller Justitie-Kansler, så väl hos Boktryckare som försäljare eller andra utspridare, låta föranstalta, och hvarmed förhålles på sätt, som angående beläggande med qvarstad här ofvanföre stadgadt finnes; skolande i de fall — — —

Anm. I händelse de af Utskottet i ett annat Utlåtande, N:o 5, nu jemväl föreslagna ändringar i Tryckfrihetsförordningens §§ 1 och 4 skulle godkännas, komme dessa §§ att erhålla den lydelse, som i detta sednare Utlåtande är införd.

Stockholm den 9 April 1868.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Ordförande.